

Andrea C. Hoffmann
en Patience I.

Ze
kwamen
op
motorfietsen

Vertaling Jan Smit

HarperCollins

© 2016 dtv Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG, München
Oorspronkelijke titel: *Die Hölle von innen: In den Fängen von Boko Haram*
Vertaling: Jan Smit
Omslagontwerp: Wil Immink Design
Omslagbeeld: Wil Immink Design
Zetwerk: Mat-Zet B.V., Soest
Druk: CPI Moravia Books s.r.o.

ISBN 978 94 027 2370 0
NUR 320
Eerste druk april 2017

Originele uitgave verschenen bij dtv Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG, München.
© Nederlandse uitgave: HarperCollins Holland
HarperCollins Holland en Harlequin Holland zijn divisies van Harlequin Enterprises Limited
www.harpercollins.nl

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel
van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoudsopgave

Proloog	7
Reis naar het ongewisse	8
Hoe het begon	31
Overall loert gevaar	49
Mijn tweede kans	63
Verkeerd gedacht	81
Vrouwen als oorlogsbuit	105
Ontvoerd	111
Onder slachters	129
De demonen van de herinnering	155
Een vriend in de hel	164
Kortstondig geluk	177
Gavva, 1959-2004	188
Gavva, 2015	198
Verwoeste dromen	217
Weerzien over de grens	226
Dood en leven	244
Een bundeltje hoop	264
Terugreis – Patience blijft	283

Reis naar het ongewisse

Tot nu toe heb ik maar weinig mensen over mijn plannen verteld, maar ze krijgen nu steeds meer vorm, dus moet ik er met iemand over praten. In elk geval met mijn reisbureau. ‘Ik wil naar Maiduguri,’ zeg ik, alsof dat de gewoonste zaak van de wereld is.

‘Wáár?’

‘Naar Maiduguri, in Nigeria,’ herhaal ik, in de ijdele hoop dat ze me niet goed heeft verstaan door de slechte mobiele verbinding.

‘Dat meen je toch niet serieus?’

Sabine, eigenaresse van een klein reisbureau in München, is veel van mij gewend. Ze regelt al jaren mijn vliegreizen, die mij als journaliste, schrijvend over moslimterreur en slachtofferhulp, regelmatig naar crisisgebieden brengen waar de meeste mensen liever niet komen. Mijn talloze reizen naar Afghani-

stan, Irak en Afrika heeft Sabine altijd georganiseerd zonder met haar ogen te knippen. Maar dit onzinnige voornemen stuit toch op protest.

‘De luchthaven van Maiduguri wordt gebombardeerd!’ meldt ze. ‘Voor zover ik weet, gaan daar geen vluchten meer naartoe.’

‘O.’ Dat wist ik niet. ‘Zijn er misschien nog busverbindingen in het noorden?’

‘Ben je gek geworden? Vanuit Abuja is dat bijna duizend kilometer. Bovendien...’

‘Ja, je hebt gelijk,’ val ik haar in de rede. Sabine hoeft me niet te overtuigen. Het zou veel te gevaarlijk zijn om per bus of auto door Nigeria te reizen. De A13, de hoofdverbinding tussen de noordelijke steden van de deelstaat Borno, is ook de weg die door terreurgroepering Boko Haram wordt bestookt. De route loopt vlak langs het beroemde of beruchte Sambisawoud, het moerasgebied waar in het voorjaar van 2014 de schoolmeisjes uit Chibok werden ontvoerd, waarmee deze terroristische islamitische militie wereldwijd de aandacht op zich vestigde. Ook Michelle Obama, de toenmalige First Lady van de Verenigde Staten, kwam in verzet en stelde zich aan het hoofd van de beweging ‘Bring Back Our Girls’, waarmee de ouders probeerden hun kinderen uit de klauwen van de terroristen te bevrijden. Moest ik mijn reisplannen dan toch vergeten?

‘Ik zal nog eens kijken,’ zegt Sabine, en ik hoor het geratel van een toetsenbord. ‘Hm, misschien heb je geluk. Een Nigeriaanse maatschappij, Med-View, schijnt sinds kort weer op Maiduguri te vliegen. Maar wel heel onregelmatig. Je moet er rekening mee houden dat je vlucht op het laatste moment wordt

geschrapd of uitgesteld als er weer iets verandert in de veiligheidssituatie.’

‘Oké, prima!’ hoor ik mezelf zeggen. ‘En kun je dat van hieruit boeken?’

‘Ik kan het proberen.’ Weer het geklik van een toetsenbord. ‘Het lijkt mogelijk,’ zegt Sabine. ‘Wil je direct boeken, of eerst nog reserveren?’

‘Nee,’ antwoord ik resoluut. Ik heb er al lang genoeg over nagedacht. Al ruim een jaar loop ik met het idee rond om naar het noorden van Nigeria af te reizen. Sinds de islamisten van de sekte van Boko Haram in het noorden van het land tekeergaan, en vooral na de ontvoering van de schoolmeisjes van Chibok, heb ik plannen om de vrouwelijke slachtoffers van de terreurgroepering te interviewen. Angst voor mijn eigen veiligheid heeft me er tot nu toe van weerhouden. Voor mij als buitenlander, zeker als blanke vrouw, is zo’n reis nogal gevaarlijk. Maar inmiddels heb ik een reisgenote gevonden die de omgeving heel goed kent: Renate Ellmenreich, een gepensioneerde predikante die daar jaren als zendelinge heeft gewerkt en nog goede contacten heeft.

‘Ik weet het zeker,’ zeg ik dus tegen Sabine. ‘Je kunt twee tickets voor me boeken.’

Ongeveer een maand geleden heb ik Renate, een vrouw van vijfenzeftig, voor het eerst ontmoet op het station van Berlijn. We hadden elkaar alleen nog over de telefoon gesproken, maar ik herkende haar meteen. Ze droeg een tweedjasje en een reusachtige zonnebril met een lila montuur. Met energieke tred kwam ze naar me toe. Haar pas geföhnde pagekapsel danste in de maat.

‘Ik ben Renate,’ verklaarde ze met de sonore stem van een dominee. Toen we even later in een café zaten, vertelde ze me over haar tijd in Nigeria. Rond de eeuwwisseling was ze samen met haar man door de zending in Bazel naar Nigeria gestuurd. Renate kreeg daar een post toegewezen in Gavva, een kleine plaats aan de voet van het Mandaragebergte, zeventig kilometer ten zuidwesten van Maiduguri. Haar man Gunnar nam een soortgelijke post over in Mubi, wat verder naar het zuiden.

Met een potlood maakte Renate op een papieren servetje haastig een grote schets van de omgeving. ‘Hier ligt Gavva,’ zei ze, en linksboven daarvan trok ze een rechthoek op het ruwe papier. ‘En dat is het Sambisawoud, hemelsbreed nog geen twintig kilometer ervandaan.’ Ik schrok dat het zo dichtbij was. Renates Afrikaanse post lag in het hart van het gebied waar de bevolking door de islamitische sekte werd geterroriseerd.

‘We hadden zo iets nooit verwacht,’ bekende Renate, die zich bezighield met ontwikkelingshulp op christelijke grondslag. ‘Ook toen waren er wel spanningen tussen christenen en moslims, maar we konden ons echt niet voorstellen dat het zou uitdraaien op terreur, en dan ook nog op zo’n schaal!’

Op dat ogenblik trok er een groepje voetbalfans voorbij. Luidkeels scandeerden ze hun spreekkoren, zwaaiend met de rood-witte vlaggen van Bayern München. We moesten ons gesprek onderbreken, maar Renate glimlachte toegeeflijk. ‘Voetbal is meestal vrij onschuldig,’ zei ze, ‘maar o wee als je zo’n stel opstandige jonge kerels zou bewapenen! In Nigeria lopen er helaas veel te veel mannen met wapens rond. En het zijn altijd vrouwen die de dupe worden.’

Renate had in Nigeria haar man verloren. Hij overleed in

2004 aan een korte maar hevige koorts, veroorzaakt door een tropisch virus. Daarna had ze een hulporganisatie voor weduwen opgericht, die zich nu bekommerde om vrouwen die het slachtoffer waren geworden van de terreur van Boko Haram. ‘Ik moet snel weer naar Maiduguri om te horen waar de vrouwen nu het meest behoefte aan hebben,’ zei ze bezorgd.

‘Laten we dan samen gaan,’ stelde ik voor. Het feit dat Renate ter plekke over een goed netwerk van persoonlijke contacten beschikte, maakte de reis ook voor mij een reële optie. ‘Op jouw mensen daar kunnen we toch vertrouwen?’

‘Voor honderd procent,’ antwoordde ze zonder aarzelen. ‘Maar één ding zeg ik je wel. Boko Haram heeft het in de eerste plaats voorzien op kerken en vrouwelijke predikanten, maar meteen daarna komen buitenlandse journalisten.’

Hoewel ik dat natuurlijk wel wist, klonken Renates woorden uit dat eerste gesprek nog lang in mijn gedachten na. Toch liet ik me er niet door afschrikken.

Dus hebben wij nu allebei onze tickets, en de noodzakelijke visa in ons paspoort. Ze heeft me uitvoerig verteld wat ik allemaal moet inpakken: noten, gedroogde vruchten, mueslirepen, multivitamines, eiwitshakes, tabletten voor schoon drinkwater, antimuggencrème, maagtabletten, pillen tegen diarree, beddenlakens, handdoeken, desinfecterende spray, verbandmiddelen, antibiotica, een klamboe en – heel belangrijk – oploskoffie voor bij het ontbijt.

De leefomstandigheden in het noordoosten van Nigeria zijn niet best. Sinds Boko Haram in 2014 grote delen van het gebied heeft bezet, kunnen de boeren hun akkers niet meer bewerken, waardoor oogsten zijn uitgebleven. Ook levensmiddelen uit het

rijke zuiden dringen nog maar zelden tot het noorden door, deels omdat de wegen door de terroristen worden gecontroleerd en veel transporten worden overvallen, maar ook omdat er in de golfplatenmetropool van Maiduguri nauwelijks nog koopkrachtige klanten te vinden zijn. De stad puilt uit van vluchtelingen die op aalmoezen van de overheid zijn aangewezen.

In november 2015 treffen we elkaar op de luchthaven van Frankfurt. Ik kom uit Berlijn, en zoals altijd heb ik de overstaptijd nogal krap berekend. Buiten adem ren ik de vertrekhal binnen en kijk rond of ik Renate ergens zie. Ze hinkt me op krukken tegemoet. De vorige dag is ze door haar enkel gegaan. Maar blijkbaar is het geen moment bij haar opgekomen om de reis te annuleren. ‘De zwelling wordt al minder,’ verzekert ze me, en als bewijs zwaait ze vrolijk met haar krukken. ‘Eigenlijk heb ik die dingen helemaal niet nodig, maar in Nigeria zal er wel iemand zijn die ze kan gebruiken.’

Ik grijns naar haar, er nu helemaal van overtuigd dat Renate precies het juiste gezelschap voor me is.

Ons toestel van Lufthansa heeft maar zes uur nodig voor de vlucht naar Abuja, de regeringszetel en op één na grootste stad van Nigeria. ’s Middags om vier uur plaatselijke tijd komen we daar aan. Niet te geloven dat die totaal andere wereld zo dichtbij is. Het tijdsverschil met Duitsland is zelfs maar één uur.

Achter Renate met haar krukken stap ik de roltrap op en stuit op een muur van vochtige, tropische hitte. In de hal met de bagageband staan behulpzame kruiers klaar met hun karretjes om voor een paar centen onze koffers naar buiten te brengen. Ze schreeuwen allemaal door elkaar heen. Het probleem is alleen

dat Renates koffer niet is aangekomen – juist haar grootste koffer, vol met spullen die ze nodig heeft voor haar beroepskeuze-workshops met de vrouwen van Maiduguri. Ze had ingrediënten bij zich om zeep te maken, en vormpjes om muffins te bakken, waarmee de vrouwen wat geld kunnen verdienen. Renate is de wanhoop nabij. ‘Zonder die koffer reis ik niet verder,’ verklaart ze.

Haastig vullen we een stel bijzonder ingewikkelde formulieren in om het verlies te melden. Een jonge vrouw met een leuke sluikeharige pruik helpt ons daarbij. ‘Misschien komt uw koffer wel morgen, *ma’am*,’ zegt ze, maar haar blik maakt duidelijk dat ze het zelf niet gelooft. ‘Geef u mij het formulier maar, als u wilt, dan zal ik een oogje in het zeil houden, hier op de luchthaven. Mag ik uw telefoonnummer?’

‘Mijn telefoonnummer?’ Renate denkt even na. ‘Nou, goed.’ Ze noteert het mobiele nummer van haar Duitse vriendin Annegret, die op een boerderij in de omgeving van Abuja woon. Bij haar zullen we de eerste nacht logeren. Annegret is zestig, komt uit Schwaben en zit in de aankomsthal op ons te wachten.

Niet veel later zitten we in Annegrets aftandse Fiat. Het wordt al donker. De weg naar de boerderij is redelijk druk en loopt door een aantal dorpjes waarvan het centrum meestal te herkennen is aan een groepje mensen en een losse verzameling kraampjes waar levensmiddelen, warme snacks en allerlei zaken te krijgen zijn. We kopen een simkaart voor Renates mobiel en slaan dan af naar een verharde zijweg. De dorpjes hebben we nu achter ons gelaten, en links en rechts van de weg strekken zich de velden uit waar de Fulani-nomaden hun vee laten grazen.

Nigeria is opgebouwd uit talloze bevolkingsgroepen, die in totaal 514 verschillende talen spreken. De Fulani en de Hausa in het noorden, die samen ongeveer een derde van de bevolking uitmaken, behoren tot de grootste groepen met de meeste politieke invloed. Ze zijn moslim. In het zuiden heersen de christelijke Yorùbá en Igbo, ieder ongeveer twintig procent van de totale bevolking. Nigeria telt rond de honderdtachtig miljoen inwoners, van wie de helft moslim is en vijfenveertig procent christen. De rest behoort tot verschillende traditionele Afrikaanse religies. Maar vaak vertoont de officiële godsdienst nog elementen van wijdverbreide animistische geloven.

We bereiken een palmenbosje, waar de weg nog hobbeliger wordt. Annegret weet behendig de kuilen te ontwijken. Als ze in het donker eindelijk ergens stopt, open ik nieuwsgierig het portier en stap uit de auto. Een zoete geur zweeft me in de warme avond tegemoet. Het is doodstil, afgezien van het zachte ruisen van de palmen.

‘Hartelijk welkom op Hope Eden,’ zegt onze gastvrouw.

Annegret neemt ons mee naar een van de ronde hutten die zij en haar man Shekar als gastenverblijf verhuren. De huisjes zijn opgetrokken uit rode stenen, die op de boerderij zelf worden gebakken. Voor de ramen is muskietengaas gespannen. Er is geen stromend water, maar wel een grote ton met drinkwater en spoelwater voor het toilet. Een zonnepaneel op het dak levert stroom.

Bij het avondeten in het hoofdgebouw zit ook een groot aantal kinderen aan tafel, allemaal neefjes en nichtjes van Shekar, die door het echtpaar in huis zijn genomen zodat ze hier naar school kunnen. Hun eigen ouders kunnen zich dat niet veroor-

loven. We doen ons tegoed aan maniok en bonen van de akkers van de boerderij. Annegret vraagt nog eens naar het probleem met Renates koffer. 'En jullie hebben dat formulier gewoon bij die vrouw gelaten? Hoewel jullie haar helemaal niet kennen?' informeert ze. 'Hoe moet ze jullie dan bereiken? Hier op de boerderij hebben we geen mobiel bereik.'

'O jee. En internet?' Als we de koffer niet op tijd terugkrijgen, moet ik in elk geval proberen om Sabine in Duitsland te mailen om onze aansluitende vlucht van morgenmiddag om te boeken. Dat is eenvoudiger dan hier op zoek te gaan naar de bevoegde instanties.

Annegret glimlacht. 'Nee, geen internet. Daarvoor moet je naar de stad, naar Abuja, aan de andere kant van het vliegveld, ongeveer een uur rijden hiervandaan.'

Renate schudt haar hoofd. 'Dan proberen we het nog maar eens op de luchthaven.'

De volgende morgen worden we in alle vroegte gewekt door de geluiden van de jungle. In het palmenbos is het een drukte van belang. Alles piept, gromt en fluit. Annegret, die al op is om het ontbijt voor de schoolkinderen te maken, helpt ons met vers gezette koffie op de been. Heerlijk. 'Geniet er maar van,' zegt Renate, 'want zoiets hoef je in Maiduguri niet te verwachten.'

We vertrekken meteen na het ontbijt. Openbaar vervoer, zoals een pendelbus naar de luchthaven, is er niet. Om niet te veel beslag te leggen op onze gastvrouw huren we daarom een auto met chauffeur uit het dorp. 'Als alles misgaat, komen jullie gewoon weer terug,' zegt Annegret bij het afscheid.

Onderweg probeert Renate voortdurend met haar mobiel, voorzien van de plaatselijke simkaart, de vrouw van de luchthaven

ven te bereiken. Tevergeefs. ‘Misschien is ze nog niet wakker,’ opper ik na de vijfde poging. ‘Of...’

‘Of ze heeft ons iets op de mouw gespeld,’ constateert Renate duister. ‘We zijn te goedgegelovig geweest. Met dat formulier kan ze officieel mijn koffer inpikken. Wij hebben geen enkel bewijs meer. Waarom hebben we gisteren niet meteen haar nummer geprobeerd?’

Daar heb ik ook geen antwoord op. ‘Misschien vinden we haar op het vliegveld,’ probeer ik ons allebei gerust te stellen.

Niet veel later komen we daar aan, maar op deze tijd van de dag is het nog niet druk. ’s Ochtends gaan er geen vluchten, en de loketten van de internationale terminal zijn gesloten. En natuurlijk is er niemand bij wie we naar de koffer kunnen vragen.

Renate en ik zijn ten einde raad. Doodmoe laat ze zich op een bankje vallen en past op onze bagage, terwijl ik naar de nationale terminal loop om onze tickets om te boeken, als dat lukt. Voor de balie van Med-View is er wat gedrang. Moedig stort ik me in de menigte en vecht me naar voren. Het ruikt er naar zweet, parfum en deodorant.

‘Uw tickets!’ zegt de man van de vliegmaatschappij, als het me eindelijk is gelukt zijn aandacht te trekken in het gewoel. Nog een geluk dat ze in Nigeria Engels spreken. In elk geval kunnen we elkaar zonder probleem verstaan.

‘Wij hebben e-tickets.’ En ik geef hem mijn mobiel, waarop het bewijs is opgeslagen. Hij fronst zijn voorhoofd, en het is duidelijk dat hij iets op papier wil zien. Maar ik heb geen papieren tickets. Hij geeft mijn mobiel aan een collega, ergens achter hem. Ze overleggen samen en kijken nogal sceptisch. ‘Waar hebt u ze geboekt?’ vraagt de eerste man.

‘In Duitsland.’

‘En ze zijn al betaald?’

‘Jazeker.’

‘Maar de nummers kloppen niet met ons systeem.’

Nou, geweldig, denk ik. En wat betekent dat? Wil hij soms beweren dat de tickets die ik in Duitsland heb gekocht niet geldig zijn? ‘Maar dat kan toch niet!’ protesteer ik hulpeloos. ‘Kijk het nog eens na, alstublieft!’

Mijn mobiel gaat van hand tot hand, over het hele vliegveld, met mij er achteraan. Zeker wel twaalf mannen bekijken het opgeslagen document uit het buitenland. Naar mijn gevoel duurt het uren voordat er eindelijk iemand wordt gevonden die in staat is de internationale boekingscode naar een lokaal nummer te converteren – maar daarvoor wel een flinke vergoeding vraagt. Ik betaal maar.

Intussen is het bijna halfelf. Hebben we nog wel tijd om de vlucht naar een andere dag over te boeken? Net als ik iemand die belangrijke vraag wil stellen, komt Renate op haar krukken naar me toe gestrompeld. Ze straalt. ‘De vrouw van de bagageafhandeling is gekomen,’ roept ze. ‘En mijn koffer is er ook!’

‘Dus we hoeven niets te veranderen?’

‘Nee, het is in orde!’

Ze wijst naar een jongeman die met een karretje achter zich aan naar het loket gekomen is. Op het wagentje ligt al onze bagage. Haastig wordt ook de laatste koffer op de stapel gelegd, waarvoor de jongen natuurlijk beloond wil worden. Ook de overbagage kost een aardige cent.

Het is mijn eerste persoonlijke les over Nigeria, dat de twijfelachtige eer geniet een van de meest corrupte landen ter we-

reld te zijn. Er zijn altijd problemen, en veel mensen die aan de oplossing daarvan verdienen. Alles kost geld. Zo werkt het nu eenmaal.

Toch halen we opgelucht adem als we eindelijk onze boardingpasses voor Maiduguri in onze hand houden.

Ten slotte zitten we dan in het toestel van Med-View. Waarom de maatschappij een naam heeft gekozen die zo iets betekent als ‘Uitzicht op de Middellandse Zee’, is me niet duidelijk. Uit het raampje zie ik de wolkenkrabbers en moskeeën van Abuja, hun koepels glanzend in de verte. Ze maken plaats voor uitgestrekte voorsteden van lage huizen, die zich rond de metropool slingereren, tot aan de jungle. Hoe verder bij het centrum vandaan, des te armoediger de huisjes. De hutten van de arme bevolking die vanaf het platteland naar de stad is getrokken, vormen de buitenste ring rondom de stad.

Als we ook die achter ons hebben gelaten, wordt de bebouwing steeds schaarser. In de omgeving van Abuja is de grond nog vruchtbaar en groeit er maïs of maniok op de talloze akkers. Maar verder naar het noorden wordt de vegetatie al spaarzamer, en spoedig zien we alleen nog wat verspreide bomen in het steppelandschap, waar de Fulani-nomaden zich verplaatsen met hun kuddes van uitgemergeld vee. Door het uitblijven van regen is de grond verdroogd, en dat terwijl het droge seizoen nog maar pas begonnen is. De hele omgeving heeft dezelfde geelbruine kleur.

Ten slotte wordt het nevelig, alsof er een sluier over de aarde ligt. Eerst denk ik dat het wolken zijn, maar vreemd genoeg lossen ze niet op als het vliegtuig begint te dalen voor de landing.

‘Wat een pech. De harmattan is al begonnen,’ merkt Renate op.

‘De wat?’

‘De woestijnstorm.’

Ik kijk nog eens uit het raampje. Wat ik met mijn Europese blik voor mist of nevel hield, blijkt in werkelijkheid een wolk van heel dunne stofdeeltjes te zijn, waar zelfs de krachtige Afrikaanse zon nauwelijks doorheen kan dringen. ‘En hoelang duurt dat?’

‘Ongeveer een maand. Het is een verschijnsel dat je in heel Afrika tegenkomt. In het droge seizoen dwarrelt er zand uit de Sahara omhoog dat door de wind in stofwolken over grote delen van het continent wordt verspreid. Het voordeel is dat ook de akkers zo van goede lössgrond worden voorzien,’ legt ze uit. De harmattan zal ons dus op deze reis gezelschap houden.

Het vliegtuig schokt een beetje als we de grond naderen. Aan de rand van de landingsbaan zoekt een kudde geiten een goed heenkomen. Het asfalt is op veel plaatsen hobbelig en gebarsten. Toch weet de piloot het toestel veilig aan de grond te zetten. Renate en ik kijken elkaar aan.

‘Daar zijn we dan!’ zegt ze stralend.

We stappen uit, Renate nog altijd op krukken, en kijken nieuwsgierig om ons heen. Recht voor ons uit ligt de terminal, een zwartgeblakerd gebouw, vol kogelgaten. Alle ruiten liggen eruit. Het zijn de sporen van een aanval van Boko Haram op de stad in december 2013. Ik ben geschokt door het geweld, waarvan de zwaarbeschadigde terminal een van de vele bewijzen is. We kunnen er niet meer terecht. Onze bagage krijgen we nu uit een container, die naast het gehavende gebouw is neergezet.

Als ik in de middaghitte over de hete taxibaan loop, besef ik

dat Renate en ik de enige buitenlandse – en blanke – passagiers zijn die hier zijn aangekomen. Verdwaald, kan ik beter zeggen. Daarom zijn wij ook de enigen die ons in een tent naast de container moeten melden. Twee officieren van het Nigeriaanse leger willen onze paspoorten zien. Heel ernstig informeren de militairen wie wij zijn en wat we hier te zoeken hebben. Renate vertelt over haar charitatieve werk bij de EYN-kerk, de Kirche der Geschwister, die in 1923 door zendelingen is gesticht en rond de driehonderdvijftigduizend leden telt. De jongste van de twee officieren lijkt niet erg onder de indruk, maar de ogen van zijn oudere collega lichten op en hij verzekert ons dat we van harte welkom zijn.

Hier in het noorden, waar moslims in de meerderheid zijn, vormen de christenen maar ongeveer vijftien procent van de bevolking. De meesten van hen hebben zich pas enkele generaties geleden bekeerd vanuit hun traditionele geloof. Het zijn leden van kleinere stammen, die door de invloedrijke Kanuri worden vervolgd. Het koninkrijk van de Kanuri ontstond al in de negende eeuw en heeft bijna duizend jaar geheerst over het Tsjaadbekken en het noorden van het huidige Nigeria. De vrome emirs, die na hun overgang tot de islam in de elfde eeuw in hun rijk het openbare gebed en de koranlezing invoerden, dreeven intensief handel via de Sahara. Hun belangrijkste handelswaar bestond uit mensen van andere volkeren en andere geloven, die door de Kanuri werden onderworpen en als slaven verkocht aan rijke stammen in het Midden-Oosten. De christelijke zendelingen hadden daarom niet veel moeite de voormalige slachtoffers te bewegen om in de moderne tijd een ander geloof te omarmen dan dat van hun vervolgers en onderdrukkers,

hoewel op veel plaatsen ook elementen uit de traditionele godsdienst behouden bleven.

‘Hij zal zelf wel christen zijn,’ fluistert Renate in het Duits tegen mij, terwijl onze namen met de hand in een groot boek worden genoteerd.

Dan stappen we weer naar buiten. Achter een draadhek staan Renates vriendinnen met hun aanhang te wachten: twee vrouwen in nauwsluitende bontgekleurde jurken en een jongeman in een wit hemd en een keurig gestreken stoffen broek. Ze zijn samen met de politie naar de luchthaven gekomen om ons af te halen.

De jongste van de twee vrouwen, ergens in de dertig, klein en mollig, zwaait al van verre naar Renate en begint te huilen als ze haar ziet hinken. ‘*Mamiii! What happened to you?*’ roept de vrouw luid.

‘Het valt best mee. Ik kan alweer zonder krukken lopen,’ probeert de predikante haar gerust te stellen. Maar Rebecca, Renates belangrijkste medewerkster in Maiduguri, is ontroostbaar en laat haar emoties de vrije loop. Ze staat nog steeds te huilen als wij onze koffers in het kleine busje laden. Pas als Renate haar krukken achterin legt en met losse handen een rondje draait op de parkeerplaats, bedaat ze wat. ‘Ik heb die krukken alleen meegebracht omdat ik dacht dat jij ze hier wel zou kunnen gebruiken,’ zegt Renate lachend. Rebecca kijkt ongelovig, maar lacht dan mee.

We gaan achterin zitten, als extra veiligheidsmaatregel. Dankzij de donkere achterraampjes zijn we vanaf de straat niet te zien. Zo weinig mogelijk mensen moeten iets weten over onze aankomst in Maiduguri. Nieuwsgierig kijk ik naar buiten

als we door een hoge betonnen poort de stad binnenrijden. *Welcome to Maiduguri*, staat er op de poort. Maar als ik goed kijk, zie ik ook hier een groot aantal kogelgaten. De strijd tussen Boko Haram en het leger, die hier wordt uitgevochten, laat overal zijn sporen na.

Op straat is het stil – merkwaardig voor een stad waarvan het inwonertal de afgelopen jaren door de vluchtelingenstroom van nauwelijks een miljoen tot het drievoudige is toegenomen. Kooplui zijn er nauwelijks, het verkeer is rustig, maar het weemt er van de militaire controleposten. Achter barricades van zandzakken houden soldaten het verkeer in het oog.

Zo nu en dan houden ze een auto aan, vragen naar de papieren van de bestuurder en onderzoeken de carrosserie met detectoren op de aanwezigheid van explosieven. Zo proberen ze mogelijke zelfmoordterroristen op te sporen. Veel succes hebben ze daarbij nog niet gehad. Hier, op de brede boulevard, aangelegd door de Britten, hebben de islamisten zich een paar maanden geleden met bommen een weg naar binnen gevochten.

Behalve deze brede straten herinnert nog maar weinig aan het feit dat de Britten na hun overwinning op de noordelijke kalifaten kort na het begin van de twintigste eeuw hun invloed wisten uit te breiden. Officieel werd het protectoraat Noord-Nigeria in 1914 met het protectoraat Zuid-Nigeria tot de kolonie Nigeria verenigd. Maar in feite hadden het noorden en het zuiden tot 1946 een apart bestuur. Pas in de laatste jaren voor de Britse aftocht in 1960 begon de centrale overheid zich wat meer met het noorden te bemoeien.

‘Maiduguri is niet lang door Boko Haram bezet,’ stelt de jon-

geman die met een radio in zijn hand naast de bestuurder zit ons gerust. Daniel voelt zich verantwoordelijk voor onze veiligheid. Hij is ambtenaar van het Nigeriaanse gezag en bekommert zich om de vluchtelingen uit de christelijke dorpen.

We verlaten de boulevard en slaan af naar een stoffige zijstraat. Het wegdek zit vol met kuilen en overal ligt plastic afval. De huizen van de middenklasse staan verscholen achter hoge muren en zijn stevig gebarricadeerd. Ook rond een school, waar een groep jongetjes aan het voetballen is, wordt net een muur opgetrokken. Zo willen de ouders en docenten de kinderen tegen aanslagen beschermen. Boko Haram heeft het vooral op kerken en scholen gemunt.

Maar dan rijden we langs een school waar blijkbaar geen angst heerst. Onder een boom zitten een paar jongens met witgehaakte gebedsmutsjes en ouderwetse schrijfplankjes. De koranleerlingen noteren soera's op hun plankjes en proberen die uit het hoofd te leren. Naast hen staat een leraar in een wit gewaad en een stok in zijn hand, die de vorderingen volgt. Wie niet goed zijn best doet, schijnt het, krijgt met de lat.

De jongens zijn blootsvoets en hun kleding is vuil en gescheurd. Een groot aantal komt van het platteland, uit armoedige omstandigheden. Ze worden door hun families naar de koranschool gestuurd, waar ze geen verzorging krijgen maar als bedelaars zelf in hun levensonderhoud moeten voorzien. Langs de straat staan er een paar, die iedere voorbijganger dringend hun bedelnap onder de neus duwen. Ze willen een aalmoes, iets te eten. Op het eerste gezicht lijken ze net zo onschuldig als alle andere kinderen, maar juist binnen dit milieu van de madrasa's van Maiduguri is enkele jaren geleden Boko Haram ont-

staan. Hier is de beweging geradicaliseerd en heeft ze verreweg de meeste steun. Sommigen van zulke jongens in hun gescheurde hemden hebben, geïndoctrineerd door hun leraren of andere radicalen, zichzelf al opgeblazen op een of andere markt en iedereen om zich heen gedood. Hun armoede maakt hen tot willige instrumenten van de islamisten.

Nieuwsgierig kijken de jongens met hun bedelnappen ons busje na als we onze weg vervolgen. Op dat moment ben ik erg blij dat we achter donkere ruiten zitten. Juist op dit soort korranscholen mag onze aanwezigheid in de stad niet bekend worden.

We komen langs een politiepost en hobbelen over een akker met gierst, midden in de stad, waar allerlei rotzooi ligt. In de regentijd staat dit land onder water. Dat is nog maar een paar weken geleden, waarschijnlijk de reden waarom er nog niemand een hutje heeft neergezet.

Daarachter begint het zogenaamde Jeruzalem, het christelijke stadsdeel, een armoedige, vervallen wijk. We rijden over een stoffig veld waar een aantal families onder de blote hemel kampeert, en zetten koers naar een hoge muur. Voor de slagboom houden we halt. Daniel praat met de wachtposten, die ons nieuwsgierig opnemen. Een man inspecteert met een detector de onderkant van de wagen, op zoek naar explosieven – gelukkig zonder resultaat. Dan haalt hij de slagboom omhoog. We rijden een plein op dat aan alle kanten door de muur wordt omsloten en waar in het midden een groot, sneeuwwit gestuct gebouw verrijst met een hoge toren: de EYN-kerk, de grootste kerk van Maiduguri.

We worden ondergebracht bij de predikant en zijn familie.

Hun huis telt maar één verdieping en staat naast de kerk. Kippen en kalkoenen lopen er in het zand te pikken. Rebecca heeft een kamer voor ons ingericht die de familie niet gebruikt. Ze heeft de muren laten schilderen en een matras neergelegd waarop ik kan slapen. Het bed laat ik aan Renate. In de aangrenzende badkamer staat een emmer met water en steelpannetjes om ons te wassen. Als we warm water willen, moeten we ons maar in de keuken melden, zegt de vrouw van de predikant.

‘Zullen jullie het hier wel uithouden?’ vraagt Rebecca aarzelend.

‘Natuurlijk!’ verklaren we allebei nadrukkelijk. Binnen het kerkplein worden we dag en nacht beschermd door wachtposten, zodat het gevaar van een ontvoering zo klein mogelijk is, verklaart ons gastgezin. Juist daarom hebben ze ons hier ondergebracht.

We zijn blij dat we eindelijk aangekomen zijn. Doodmoe laten we ons op bed vallen. Dat we ons hier zowat in het hol van de leeuw bevinden, vergeten we maar even.

De volgende morgen is het al vroeg behoorlijk druk. Kort na zonsopgang heerst er al grote bedrijvigheid rond de kerk. Er worden goederen uitgeladen, mensen lopen af en aan, en in de keuken zijn de vrouwen met grote ijzeren ketels in de weer. ‘Het is vandaag dankdag voor het gewas,’ legt Renate uit als we ons aankleden. ‘Een feest om het einde van de regentijd te vieren.’

Er wordt geklopt, en zonder op een antwoord te wachten stormt Rebecca naar binnen. Ze heeft zich opgedoft en draagt een feloranje jurk. ‘Morgen! Goed geslapen?’ begroet ze ons, en ze zet een roze warmhoudschaal op tafel. ‘Ontbijt,’ zegt ze erbij,

en ze opent het deksel. Ik zie een dampende witte brij waar een halfzoete, halfzure lucht vanaf komt.

‘O, dank je!’ roept Renate blij. ‘Dat is *kunnu*, het vaste ontbijt hier,’ legt ze uit. ‘Dat moet je echt proberen.’

‘Wat is het dan?’

‘Een soort warme muesli met pindakaas, suiker en gierst.’

‘Hm.’ Ik moet me beheersen om niet mijn neus op te trekken als Rebecca me de schaal voorhoudt en me vragend aankijkt.

Aarzelend pak ik mijn lepel en neem een hap. ‘Lekker,’ jok ik.

‘Het is heel voedzaam. Je kunt er de hele dag mee vooruit.’

‘Hm.’ Heimelijk vraag ik me af hoe ik hier onderuit kom.

Renate raadt mijn gedachten. ‘Je moet even doorzetten,’ beveelt ze. ‘Rebecca is vanochtend extra vroeg opgestaan om het voor ons te koken.’

Ik knik. Dapper stort ik me op de zware maaltijd. Renate, gepokt en gemazeld in Afrikaanse gebruiken, heeft er duidelijk geen moeite mee. ‘Hm!’ zegt ze, maar op een heel andere toon dan ik zo-even, genietend van de pap.

Niet veel later beginnen de festiviteiten. Ik loop in jeans en T-shirt, net als de vorige dag, maar dat levert me enkele kritische blikken op. ‘Wil je zo naar de kerkdienst?’ vraagt Rebecca.

‘Normaal trek je iets anders aan,’ legt Renate uit. Zelf draagt ze een bonte Afrikaanse jurk, die haar decolleté en haar figuur accentueert. ‘Het is je misschien opgevallen dat de vrouwen hier alleen jurken dragen. Enkel prostituees dragen een broek.’

‘Wát?’

Rebecca schiet in de lach. ‘Ik zal een Afrikaanse jurk voor je laten maken,’ stelt ze voor.

‘Goed idee,’ beaamt Renate. Ze zoekt in een van haar twee

grote koffers en komt tevoorschijn met een beigebruine blouse en een bijpassende rok. ‘Vandaag kun je dit wel aantrekken.’

‘O, schattig.’ Ik kleed me om. De andere twee applaudisseren.

‘Heel Afrikaans,’ vindt Rebecca. ‘Nu alleen je kapsel nog.’ Ze staat erop mijn haar te vlechten. Even later heb ik een krans om mijn hoofd die in Duitsland zo’n tachtig jaar geleden in de mode was. Maar dan schijnen we ook klaar te zijn voor het feest. In onze mooie kleren wandelen we over de binnenplaats naar de kerk, waaruit al ritmische popmuziek naar buiten dringt. Het gebouw puilt uit. De mensen zitten zelfs buiten, voor de deur.

Een paar vrouwen herkennen Renate nog uit haar tijd in Afrika en zwaaien naar haar. Blijkbaar komen ze uit de dorpen waar zij ooit als zendeling heeft gewerkt. Nu begrijp ik waarom ze deze stad heeft gekozen als basis voor haar werk met de weduwen van Boko Haram. De EYN-kerk in Maiduguri is het belangrijkste trefpunt voor christelijke vluchtelingen uit de wijde omgeving.

De dienst begint met klokgelui. Vooral als je bedenkt dat de kerk wordt omringd door moskeeën en koranscholen, klinken de klokken opvallend luid en doordringend over de stad. De dienst duurt vier uur en stelt mijn geduld wel op de proef. Maar de gelovigen tonen geen spoor van vermoeidheid. Ze zingen, bidden en dansen in een uitgelaten stemming, zonder te laten merken dat de meesten van hen nog maar onlangs familieleden hebben verloren en door de moordenaars van Boko Haram uit hun dorpen zijn verdreven. Hoewel de onontbeerlijke oogst dit jaar voor veel mensen totaal verloren is gegaan, lijkt deze feestelijke dienst heel belangrijk voor hen te zijn.

Na afloop verspreiden de gemeenteleden zich buiten over de binnenplaats. Voor de keuken verzamelt zich een lange rij. Ik snuif dezelfde zoetige lucht op als die ochtend. De vrouwen van de gemeente hebben kunnu gekookt, die op deze feestdag gratis aan iedereen wordt uitgedeeld. Alle kerkgangers krijgen een flink bord met voedzame pap – voor veel mensen de enige maaltijd van die dag.

Mijn blik valt op een lange, slanke vrouw die helemaal alleen op de trappen van de kerk zit en aandachtig van haar kunnu eet. Het lijkt wel alsof ze zich ertoe moet dwingen. Ze draagt een groene bloemetjesjurk en een hoofddoek van dezelfde stof. Op haar rug hangt een slapende baby in een geknoopte doek. Rebecca roept iets naar haar in haar eigen taal.

‘Dit is Patience,’ stelt ze de jonge moeder aan ons voor. ‘Ze is een vluchteling uit dezelfde streek als ik. Haar dorp, Ngoshe, ligt maar een paar kilometer van Gavva.’

‘Ben je daar weggejaagd?’ vraagt Renate.

‘Erger nog,’ antwoordt Rebecca in haar plaats. ‘Ze is ontvoerd. Patience heeft de vreselijkste dingen gezien.’

Het meisje staart naar de grond. ‘*No good English,*’ mompelt ze verontschuldigend.

‘Maar nu is dat voorbij. Ik heb haar gezegd dat ze goed eten moet,’ zegt Rebecca, en ze geeft de vrouwen in de keuken een teken om Patience nog een extra portie kunnu op te scheppen. ‘Dat is belangrijk, anders heeft ze niet genoeg melk om haar kind de borst te geven. De afgelopen weken hebben we die twee al naar het ziekenhuis moeten brengen omdat ze zo verzwakt waren.’

‘Och, hemel,’ hoor ik mezelf zeggen. ‘Heeft Patience dan geen familie?’

Rebecca schudt haar hoofd. ‘Nee,’ antwoordt ze. ‘Helemaal niemand meer, behalve haar kleine dochtertje.’

De baby op de rug van de jonge vrouw begint te sputteren. Patience maakt de draagband los en trekt het kindje liefdevol tegen zich aan. Hongerig gaan de kleine handjes naar haar borst, en voor het eerst zie ik een glimlach om de mond van haar moeder.

Op dat moment begrijp ik het. Voor dit kleine wezentje heeft Patience het overleefd – een indruk die ze me de komende dagen zal bevestigen. Ik vraag haar namelijk mij haar verhaal te vertellen...